

AMALIY SAN’AT MASHG’ULOTLARIDA MANZARA JANRINING O‘RNI

Ismoilova Farangiz Bahodir qizi

*Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
60210800 – Amaliy san’at (turlari bo’yicha) bakalavriat ta’lim
yo’nalishi 4-kurs talabasi*

N.J.Mullajonova

*Ilmiy rahbar Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
San’atshunoslik kafedrasida dotsenti*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada manzara janrining amaliy san’at mashg’ulotlaridagi o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Manzara san’ati talabalarda estetik tushuncha va ko‘nikmalarni shakllantirish, tabiat bilan bog‘lanish, texnik mahoratni rivojlantirish, shaxsiy ifoda imkoniyatlarini kengaytirish hamda san’atning tarixiy va madaniy kontekstini anglashda muhim vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Shuningdek, bu janr guruhda ishlash va hamkorlikni kuchaytirish orqali talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi. Maqolada manzara janrining amaliy bezak san’atida qo‘llanishi, uning inson ruhiyatiga ta’siri, shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishdagi o‘rni chuqur tahlil etilgan.*

Kalit so‘zlar: *Amaliy san’at, manzara janri, estetik ko‘nikma, ijodiy ifoda, tabiat tasviri, san’at ta’limi, texnik mahorat, madaniy kontekst, bezak san’ati, guruhda ishlash.*

Amaliy san’at – bu kundalik hayotda foydalaniladigan buyumlarni estetik jihatdan boyitish bilan bog‘liq san’at sohasi bo‘lib, mebel, kiyim-kechak, taqinchoq, o‘yinchoq va boshqa buyumlarni badiiy ishlashni o‘z ichiga oladi. Bu san’at insonning moddiy muhitini go‘zallashtirib, ruhiy holatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Asarlarning estetik qiymati xom ashyoning go‘zalligi, tuzilishning uyg‘unligi va bezaklarning mahoratli ishlanishida namoyon bo‘ladi. Nafislikka shakl yoki bezak orqali erishiladi. Bezaklar naqsh, tasviriy san’at elementlari orqali hosil qilinadi va buyumning badiiy obrazini shakllantiradi.

Manzara san’ati esa amaliy san’atda muhim o‘rin tutadi. U mahalliy madaniyat va an’analarni aks ettiradi, ijodiy ifoda, estetik idrok va texnik ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Talabalar manzara orqali rang, shakl, kompozitsiya va tekstura bilan ishlashni o‘rganadilar, tabiat go‘zalligini angelaydilar, shaxsiy his-tuyg‘ularini ifodalaydilar. Shuningdek, bu san’at turi guruhda ishlash, fikr almashish va bir-biridan ilhom olish imkonini ham beradi. Amaliy san’at mashg’ulotlarida manzara janrining o‘rni muhim ahamiyatga ega. Bu janr nafaqat estetik go‘zallikni yaratish, balki talabalarga ko‘plab ko‘nikmalarni rivojlantirish imkonini

beradi. Quyida manzara janrining amaliy san’at mashg’ulotlaridagi o‘rni va ahamiyati haqida ba’zi fikrlar keltirilgan:

1. Estetik tushuncha va ko‘nikmalarni rivojlantirish:

- Manzara san’ati talabalarga rang, kompozitsiya, shakl va tekstura kabi asosiy san’at elementlarini chuqurroq tushunishga va amalda qo‘llashga yordam beradi. Bu jarayon orqali ular nafaqat tabiatni ko‘z bilan idrok etish, balki uni san’at orqali ifodalash ko‘nikmalarini ham rivojlantiradilar. Ranglarning uyg‘unligi, yorug‘lik va soya o‘yinlari, shakllarning joylashuvi va tekstura detallari orqali talaba o‘z hissiyotlarini ifoda etishning yangi yo‘llarini topadi.

- Tabiatni tasvirlash jarayonida o‘quvchilar nafaqat tashqi ko‘rinishni, balki uning ichki ruhiyatini ham anglashga harakat qiladilar, bu esa ularning estetik sezgisini yanada boyitadi. Shuningdek, manzara san’ati ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantirishda muhim vosita bo‘lib, o‘quvchilarni o‘z fikrlarini erkin ifodalashga, yangi g‘oyalar yaratishga undaydi.

Bu jarayon o‘quvchilarning kuzatuvchanlik qobiliyatini oshiradi, tafakkurini kengaytiradi va ularni san’at asarlarini yaratishda aniq va puxta yondashuvga o‘rgatadi. Natijada, manzara san’ati nafaqat texnik ko‘nikmalarni rivojlantiradi, balki o‘quvchilarning ijodiy o‘rishini ta’minlaydigan muhim pedagogik vositaga aylanadi.

Manzara san’ati estetik tushuncha va ko‘nikmalarni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Tabiatni tasvirlash jarayonida talabalar go‘zallik, simmetriya, kontrast va harakat kabi asosiy estetik tushunchalarni anglab yetadilar. Ranglar va shakllarni kuzatish orqali ularning badiiy didi shakllanadi, bu esa san’atga bo‘lgan munosabatni yanada chuqurlashtiradi.

Manzara janri odatda tabiat go‘zalligini, tabiiy uyg‘unlik va muvozanatni aks ettiradi. Ushbu san’at asarlari interyer dizayni, mebel bezagi va boshqa amaliy san’at turlarida keng qo‘llanilib, muhitni yanada jozibador qilishga xizmat qiladi. Manzara tasvirlari inson ruhiyatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatib, estetik zavq bag‘ishlaydi va atrof-muhit bilan uyg‘unlik hissini kuchaytiradi.

Manzara san’ati estetik tushuncha va ko‘nikmalarni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Tabiatni tasvirlash jarayonida talabalar **go‘zallik, simmetriya, kontrast va harakat** kabi asosiy estetik tushunchalarni anglab yetadilar. Ranglar va shakllarni kuzatish orqali ularning **badiiy didi** shakllanadi, bu esa san’atga bo‘lgan munosabatni yanada chuqurlashtiradi.

Manzara janri odatda **tabiat go‘zalligini, tabiiy uyg‘unlik va muvozanatni** aks ettiradi. Ushbu san’at asarlari **interyer dizayni, mebel bezagi va boshqa amaliy san’at turlarida** keng qo‘llanilib, muhitni yanada jozibador qilishga xizmat qiladi. Manzara tasvirlari inson ruhiyatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatib, estetik zavq bag‘ishlaydi va atrof-muhit bilan uyg‘unlik hissini kuchaytiradi.

Bundan tashqari, manzara san’ati **shaxsiy dunyoqarash va ijodiy tafakkurni rivojlantirishga** yordam beradi. Talabalar tabiatning turli holatlarini tasvirlash orqali o‘z hissiyotlari va kayfiyatlarini ifodalash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Yorug‘lik va soyalar o‘yinini, mavsumiy o‘zgarishlarni, ranglarning ohangini o‘rganish natijasida ular nafaqat tasviriy san’at sirlarini egallaydilar, balki hayotga estetik nigoh bilan qarashni ham o‘rganadilar.

Shuningdek, manzara asarlari **madaniy meros va milliy an’analarni aks ettirishda** ham muhim ahamiyatga ega. Tabiiy landshaftlar orqali tarixiy voqealar, milliy qadriyatlar va muayyan hududning o‘ziga xosligi ifodalanishi mumkin. Shu bois, manzara san’ati nafaqat estetik zavq bag‘ishlovchi janr, balki badiiy va ma’naviy tarbiyaning muhim vositasidir.

2. Tabiat bilan bog‘lanish

- Manzara janri orqali talabalar tabiatni yaxshiroq tushunish va uning go‘zalligini qadrlash imkoniyatiga ega bo‘lishadi.

- Tabiiy muhitda bo‘lish va uni tasvirlash, ekologik masalalarga e’tibor qaratishga ham yordam beradi.

Tabiatni tasvirlash jarayoni talabalarni atrof-muhitga nisbatan sezgir qiladi. Ular tabiatning go‘zalliklarini va uning murakkabligini anglab, san’at orqali ekologik muammolar haqida ham o‘ylashadi.

Shunday qilib, manzara san’ati talabalarga estetik tushuncha va ko‘nikmalarni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi, bu esa ularning shaxsiy va ijodiy rivojlanishlariga katta hissa qo‘shadi.

3. Texnik ko‘nikmalar

- Manzara san’atida turli texnikalar (masalan, akvarel, moyli bo‘yoq, grafika) qo‘llaniladi, bu esa talabalarni yangi uslublar va materiallar bilan tanishtiradi.

- Rasm chizish, bo‘yash va boshqa amaliy san’at texnikalarini o‘rganish orqali talabalar o‘z mahoratlarini oshiradilar.

4. Ijodiy ifoda

- Manzara janri talabalarga tabiatni o‘z his-tuyg‘ulari orqali ifodalash imkonini beradi. Bu jarayonda ular rang, kompozitsiya va texnikalarni sinab ko‘rib, shaxsiy ijodiy uslubini shakllantiradi. Har bir asar talabaning ichki dunyosini aks ettirib, ijodkorlik va san’atga bo‘lgan qiziqishni rivojlantiradi.

5. Tarixiy va madaniy kontekst

Manzara san’ati tarixi va uning madaniy konteksti haqida bilim berish talabalar uchun san’atning jamiyatdagi o‘rnini chuqurroq tushunishga xizmat qiladi. Janrning paydo bo‘lishi va rivojlanishi san’at, madaniyat hamda jamiyat o‘rtasidagi murakkab aloqalarni ochib

beradi. Bu orqali talabalar inson va tabiat munosabatlari hamda madaniy qadriyatlarining san’atga ta’sirini anglaydi.

Turli davr va madaniyatlardagi o’zgarishlar – qadimgi davr diniy manzaralaridan tortib, Renessansdagi ilmiy yondashuvlar, romantizm, impressionizm va zamonaviy san’atgacha — talabalarga san’at tarixini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Bunday yondashuv san’atni faqat vizual emas, balki insoniyat tajribasining bir qismi sifatida qabul qilishga undaydi va uning madaniy merosdagi o’rnini yoritadi.

6. Gruppada ishlash va hamkorlik

- Amaliy san’at mashg’ulotlari ko‘pincha guruhda ishlashni talab qiladi, bu esa talabalar o‘rtasida hamkorlik va fikr almashishni rivojlantiradi.

- Talabalar bir-birlarining asarlarini tahlil qilish orqali konstruktiv fikr bildirish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar.

Manzara janri amaliy san’at mashg’ulotlarida nafaqat san’at asarlarini yaratishda, balki talabalarining ijodiy, texnik va estetik ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Tabiatni tasvirlash orqali talabalar o‘z ichki hissiyotlarini ifodalash, yangi texnikalarni o‘rganish va san’atning tarixiy kontekstini tushunish imkoniyatiga ega bo‘lishadi.

Shunday qilib, manzara san’ati nafaqat ijodiy ifoda vositasi, balki shaxsiy va ijtimoiy rivojlanish uchun ham muhim platformadir. Ular san’at orqali o‘z ichki dunyolarini ochib berishadi va shu bilan birga, atrof-muhitga bo‘lgan munosabatlarini chuqurlashtiradilar.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Petrov V. "Manzara san’ati tarixi". Moskva: Iskustvo, 2005.
2. Rewald J. "Impressionism: Art and Modernity". New York: MoMA, 2014.
3. Smith J. "Ancient Landscape Art". Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
4. Гольдштейн Е.Б. (2017). *Перспектива в пейзаже: теоретические основы и практика*. Санкт-Петербург: НИУ.
5. Каган М.С. (2019). *Основы художественной композиции*. Москва: Академия художеств.
6. Левитан И.И. (2016). *Пейзаж в искусстве: традиции и новаторство*. Москва: Искусствоведение.
7. Нуриддинов Ж. «Тасвирий санъат дарслиги», Самарқанд, 2014
8. Репин И.Е. (2014). *Живописная перспектива и законы ее построения*. Санкт-Петербург: Русская школа живописи.
9. Турсунов С. «Композиция ва бадиий тасвир», Тошкент, 1998.
10. Эргашев Б. «Мусаввирлик ва нокат санъати», СамДУ нашри, 2022

Elektron manbalar

1. <https://chatgpt.com/c/67c4211e-9c34-8005-b4c8-e9ffcf7fff10>
2. https://cyberleninka.ru/article/n/hozirgi-zamon-o-zbekiston-tasviriy-san-ati-ravnaqi?utm_source=chatgpt.com